

NIKOLAY GOGOL TARAS BULBA

DÜNYA KLASİKLERİ

RUSÇA ASLINDAN ÇEVİREN
MEHMET ÖZGÜL

NIKOLAY GOGOL
TARAS BULBA

Can Yayınları: 1647
Dünya Klasikleri: 54

Taras Bulba, Nikolay Vasilyeviç Gogol
© Mehmet Özgül
© Can Sanat Yayınları, 2006

1. basım: Ağustos 2007
2. basım: Eylül 2007

Kapak Tasarımı: Erkal Yavi
Kapak Düzeni: Semih Özcan
Dizgi: Serap Bertay
Düzeltili: Fulya Tükel
Kapak Baskı: Çetin Ofset
İç Baskı ve Cilt: Özal Matbaası

ISBN 978-975-07-0835-0

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM, DAĞITIM, TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ.
Hayriye Caddesi No. 2, 34430 Galatasaray, İstanbul
Telefon: (0212) 252 56 75 - 252 59 88 - 252 59 89 Fax: 252 72 33
<http://www.canyayinlari.com>
e-posta: yayinevi@canyayinlari.com

NIKOLAY GOGOL TARAS BULBA

5

RUSÇA ASLINDAN ÇEVİREN
MEHMET ÖZGÜL

CAN YAYINLARI

**NİKOLAY GOGOL'ÜN
CAN YAYINLARI'NDAKİ
ÖTEKİ KİTAPLARI**

BİR DELİNİN GÜNCEŚİ / *öykü*
NEVA CADDESİ / *uzun öykü*

Nikolay Gogol, 1809'da Ukrayna'da, Poltava yakınlarındaki Soroçintsi'de doğdu. Halk kültürünü yansıtmakla birlikte alışılmışın dışına çıkan ilk öyküleri Rus edebiyatına yeni ve diri bir hava getirdi. Genç yaşında ünlenen Gogol'ün ilk hayranları arasında şair Aleksandr Puşkin ve eleştirmen Vissarion Belinski de vardı. *Mirgorod Öyküleri* ve *Petersburg Öyküleri*, Gogol'ün Rus edebiyatındaki yerini daha da sağlamlaştırdı. Çar I. Nikolay dönemindeki yozlaşmış bürokrasiyi acımasızca alaya alan *Müfettiş* adlı güldürüsünün gerici basından gördüğü büyük tepki üzerine Rusya'dan ayrılmak zorunda kalan Gogol, çeşitli aralarla 1842'ye kadar Roma'da yaşadı. Büyük bir bölümünü Roma'da yazdığı *Ölü Canlar* adlı roman, serflik düzeni ve devlet yönetimindeki adaletsizliklerle feodal Rusya'yı yansıtıyordu. Gogol'ü ününün doruğuna ulaştıran yapıtı *Ölü Canlar* oldu. Belinski gibi demokrat aydınlar, bu yapıtta kendi liberal düşünce ve özelemlerini buldular. "Rus edebiyatının babası" olarak kabul edilen Gogol, yaşamının son döneminde ruhsal bunalımlar geçirip 1852'de Moskova'da yarı çılgın bir halde öldü.

Mehmet Özgül, 1936 yılında Nevşehir'de doğdu. İlk ve orta-okulu Avanos'ta, liseyi Kuleli Askerî Lisesi'nde bitirdi. Rusça öğrenimine lisede başladı. 1959'da, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Rus Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. 1979 yılına kadar çeşitli askerî okullarda Rusça öğretmenliği yaptı ve yaz aylarında Rus yazarlardan çeviriler yaptı. Emekli olduktan sonra bütünüyle yazınsal çeviriye yöneldi. Tolstoy, Gogol, Dostoyevski, Çehov, Gorki, Ehrenburg, Aytmatov, Simonov, Yevtuşenko gibi Rus edebiyatının önde gelen yazarlarının yapıtlarını dilimize kazandırdı.

“Ee, dön de göreyim boyunu posunu, oğul! Aman, böyle de giyinme mi olurmuş? Bunlar mı papaz cüppesi dedikleri? Sizin okulda hep böyle mi giyinirler?”

Kiev papaz okulunda okuyan iki oğlunu eve gelişlerinde karşılayan yaşlı Kazak Bulba'nın ilk sözleri bunlar oldu.

Delikanlılar atlarından ineli çok olmamıştı. Okulu yeni bitiren papaz yamağı utangaçlığıyla kızarıp bozuyorlar, babalarının yüzüne bakamıyorlardı. İki de babayığit delikanlı oldukları halde, yüzlerine ustura değmemişti daha, sıksan kan damlar yanaklarında çocukluğun ayva tüyleri vardı. Babalarının bu sözleri karşısında sıkıldıklarından utangaç utangaç önlerine baktılar.

“Durun, durun, bakayım! Dön de iyice göreyim cüppen. A, şunun setresine bakın! Böyle uzun setre mi olurmuş? Bu yaşa geldim, görmedim böylesini. Etekler öyle uzun ki, koşmaya kalksanız ayağınıza dolanır da kapaklanıverirsiniz.”

Büyük oğlan dayanamadı:

“Baba, bırak artık eğlenmeyi!”

“Şuna bak! Çalımından da geçilmiyor! Eğlenirsem ne olurmuş?”

“Susmazsan ne olacağını görürsün. Babam demez atarım sopayı!”

Afallayan Bulba, birkaç adım geriledi.

“Ne? Babanı mı döveceksin? Gördünüz mü, a dostlar, hayırlı oğlu?”

“Alay eden babam da olsa gözünün yaşına bakmam!”

10 “Demek, döversin beni! Ee, nasıl döveceksin bakayım? Yumruklarınla mı?”

“Nasıl istersen.”

Taras Bulba kollarını sıvadı.

“Madem öyle, göster yumruklarını! Kendine güveniyorsan işte er meydanı!”

Böylece babayla oğul uzun bir ayrılıktan sonra birbirleriyle öpüşüp koklaşacakları yerde, bir ilerleyip bir gerileyerek, birbirlerinin böğrüne, beline, omuzlarına yumruk sallamaya başladılar.

Eşikte dikilmiş, sevgili oğullarına sarılmak için sabırsızlanan, saz benizli, zayıf bir kadın, evin hanımı, sızlanmaya başladı:

“Aa, şu delinin zoruna bak! Sen hepten mi kaçır-
dın, be adam! Çocuklar eve yeni geldiler. Bir yılı aşkın görmedik birbirimizi. Dövüşmek de nerden esti aklına?”

Taras durdu.

“Aferin, iyi dövüşüyor..”

Sonra biraz daha soluklanarak, “Evet, çok iyi dövüşüyor,” diye sürdürdü konuşmasını. “Nereden de bulaştım sana! Yiğit bir Kazak olacaksın. Eh, hoş geldin, oğlum.”

Baba ile oğul birbirlerine sarılıp kucaklaştılar.

“Aferin. Bana indirdiğin yumruklarını kimse-
den çekinmeden başkalarına da vormalısın. Ama
ben gene de dönmüyorum sözümden, giyimin ger-
çekten gülünç. Nedir o belinden sarkan ip öyle?”

Sonra küçük oğluna döndü:

“Orada alık alık ne dikilip duruyorsun? Babanı
sen de dövmeyecek misin, köpoğlusunu?”

Anne, küçük oğlunu ancak kucaklayabilmişti.
“Aa, şu akılsızın söylediğine bak! Bir oğulun öz
babasını dövdüğü nerde görülmüş? ‘Çocukçağız
şunca yoldan geldi, yorgundur, dinlensin, karnını
doyorsun’ demiyor da dövüşe çağırıyor.”

“Çocukçağız” dediği, yirmi yaşını geçkin, çam
yarması gibi bir yiğitti.

Bulba, “Süt kuzusu bu oğlan,” dedi. “Bak oğlum,
dinleme sen ananı! Kadın kısmı anlamaz böyle şey-
lerden. Erkek dediğin kırdan bayırda, at üstünde din-
lenir. Görmüyor musunuz şu kılıcı? Budur işte sizin
öz ananız! Okuduğunuz okulda kafanıza doldurduk-
ları bilgilere gelince: Bence beş paralık değerleri
yok. Kitabınızı da, okulunuzu da, felsefenizi de...”

Bulba burada öyle bir söz kullandı ki, kitaba
yazmak uygunsuz kaçır.

“Sizi önümüzdeki hafta Zaporozje’ye¹ göndere-
yim de görün, okul neymiş! Eğer adam olmak isti-
yorsanız, okulun, bilginin iyisi orada!”

Hastalıklı, yaşlı kadının gözleri yaşla doldu.

¹ Kazak Ordusu’nun bulunduğu Dinyeper Irmağı bölgesi. (Ç.N.)

Ağlamaklı bir sesle, “Evde yalnız bir hafta mı kalacaklar?” dedi. “Çocuklar baba evinde dinlenmeden, biraz gezip tozmadan, anneleri onlara doyamadan nereye götürüyorsun?”

“Dırılanma sen, kocakarı! Kazak dediğin, kadın eteğinin dibinde dolaşmaz. Sana kalsa, kuluçkaya yatar gibi toplarsın oğullarını kanatlarının altına. Hadi, hadi, git buradan! Git de ne varsa donat sofrayı! Bak ballı, börekli, haşhaşlı yiyeceklerini istemem. Bize bütün bir koyun ile bir de keçi kızartması getirsinler. Yanına kırk yıllık baldan koydur. Sonra, kuruüzümden çektiğin o uyduruk içkileri verme sakın! Bol köpüklü, fışır fışır kaynayan, saf votka isteriz biz.”

12 Bulba, oğullarını oturma odasına götürdü. Odayı temizleme işini bitiren iki güzel hizmetçi kız, boyunlarındaki altın dizilerini şingırdatarak koşa koşa dışarı çıktılar. Ya hiçbir fırsatı kaçırmayan genç efendilerden ürkmüşler ya da yabancı bir erkek görünce şaşkınlıktan ayakları dolaşan, sonra da utanıp yenleriyle yüzlerini örten bütün genç kızlar gibi kaçacakken, tam tersine onların önlerine fırlamışlardı. Babayla iki oğlun girdikleri oda eski dönemlerin zevkiyle; dinlerin birleşmesi¹ tasarısı yüzünden ülkenin dört bucağında uzlaşmaz kavgaların, cenklerin süregeldiği o eski, hoyrat savaş dönemlerinin zevkine uygun döşenmişti. O zevkin anıları, bir zamanlar Ukrayna’da köy köy dolaşan kör ozanların, onları halka olup dinleyen insanlara tamburlarını tıngırdatarak okudukları türkülerde kalmıştı yalnızca.

Odanın içi pırıl pırıldı, duvar girintilerine renk

¹ Ukrayna Kazaklarının mezhebi Ortodoksluğun Katoliklerle birleştirilmesi. (Ç.N.)

renk badana vurulmuştu. Duvarlarda kılıçlar, kamçılar, kuş ve balık ağıları, tüfekler, barut kokan süslü bir boynuz, yıldızla kaplı bir at dizgini, gümüş saat köstekleri asılıydı. Pencereleer küçüktü, bu pencerelere şimdi ancak pek eski kiliselerde görülen, dışarı bakmak için çıkarılması gereken yuvarlak, renkli camlar takılmış; pencere, kapı pervazları kırmızı kâğıtla kaplanmıştı.

Köşelerdeki dolapların raflarına testiler, mavili yeşilli cam sürahiler, şişeler, oymalı gümüş kupalar, yıldızlı kâseler dizilmişti. Bunların her biri Venedik'ten, Türkiye'den, Çerkez illerinden gelmiş; o yiğitlik çağlarında sık sık görüldüğü üzere, Bulba'nın odasına girmeden önce kim bilir nereleri dolaşmış kaç elden geçmişti. Odayı firdolayı çeviren kayın ağacı sedirleri, baş köşedeki, üstüne aziz tasvirlerinin konulduğu büyük masayı, alaca bulaca çinilerle süslü, seki seki yükselen büyük sobayı, her yıl yaz tatillerini baba evinde geçiren delikanlılar yakından tanırlardı.

Delikanlıların eve neyle gelip gittiklerinden pek söz etmedik. Önceki hiçbir yolculuğu at üstünde yapmamışlardı, çünkü o zamanlar okul çocukları ata binmezlerdi. Başının üstünde uzun Kazak perçeminden başka bir şeyi olmayan bu toy delikanlılarla karşılaşan her eli silahlı Kazak, zavallıların perçemini çekip bir tutam saç koparmaktan büyük bir zevk alırdı. Taras'ın oğulları ancak okulu bitirdiklerinde, babaları, yılıksından seçtiği iki erkek tay göndermişti onlara.

Bulba, oğullarının dönüşünü kutlamak için alayının her rütbedeki subaylarını yemeğe çağırdı. Eski arkadaşı Yüzbaşı Dimitro Tovkaç, yanında iki kişiyle birlikte gelince, Bulba, onlara hemen oğulla-

rını tanıttı; “Görün benim aslanlarımı!” dedi. “Yakında ikisini de Zaporojye’ye göndereceğim.”

Konuklar hem babayı, hem de oğullarını kutladılar, Zaporojye ordugâhında öğrenilecek bilgiden daha iyisi bulunamayacağına göre, verdikleri kararı övdüler. Taras Bulba, konuklarına döndü:

“Hadi ağalar, isteyen istediği yere otursun! Ee, aslan oğullarım benim, kaldırın kadehlerinizi! Tanrı sizi kutsasın! Sağlığına, Ostap’ım benim! Sağlığına, Andrey’im! Savaşta hep kazanmanız dileğiyle içiyorum. Müslümanları, Türkleri, Tatarları döveceğiz; dinimizi karıştırmaya kalkıştırlarsa Lehleri de döveceğiz. Yaklaşır şöyle kadehini! Nasıl, votka sertmiş, değil mi? Latincesi neydi votkanın? Görüyorsunuz ya oğlum, o senin Latinlerin ne bilgisiz insanlarmış ki, votkayı bile bilmiyorlarmış. Ha, birden aklıma geldi, Latince beyitler dizen bir ozan vardı, neydi adı, bakayım? Okumuş bir adam olmadığım için adı hatırımda kalmadı ya, Horatius muydu, neydi?”

14

Oğullarından büyüğü Ostap içinden, “Şu bizim moruk ne yaman adam! Her şeyi bildiği halde bilmez görünüyor!” diye geçirdi.

Taras konuşmasını sürdürüyordu:

“Sizin okulun başpapazı votkanın kokusunu bile koklatmamıştır sizlere. Ama dayak atmaya gelince her gün kızılılık, vişne ağacı sopalarıyla ‘Bunlar Kazak sıpasıdır’ deyip basmıştır sırtınıza sırtınıza. Ya da kim bilir, biraz akıllanmışsınızdır diye kamçıyla dövmüştür. Hem yalnız cumartesileri değil, çarşambaları, perşembeleri de yemişsinizdir sopayı.”

Ostap soğukkanlıca, “Baba, bırak o sözleri. Olan olmuş, geçen geçmiş,” dedi.

Andrey dayanamadı:

“Ama Şimdi dokunsun da göreyim. Bize dokunacak adamın alnını karıŐlarım. Kazak kılıcının ne olduğunu öğrenmek istiyorlarsa çıksın Tatarlar, çıksın bütün düŐmanlar karŐımıza!”

“Aferin, oğlum, işte Şimdi girdin gözüme! Sen yle dedikten sonra artık ben de kalmam buralarda. Ne diye evde karının dizi dibinde bekleyecekmiŐim? Domuz, davar besleyip arpa, buğday ekerek rmektense ben de gelirim sizinle. Yok, yakıŐmaz böylesi bana, bir Kazak’a yakıŐmaz. Ama savaş dövüŐ yokmuŐ, ne yapalım? Zaporje’ye gider, vaktimi orada geçiririm. Verdim kararımı, ben de sizinle geliyorum.”

KonuŐtukça ateŐlenen Bulba, sonunda öylesine kızıŐtı ki, büyük bir hırsıyla masadan fırladı, ayağını yere vurarak, “Hemen yarın gidiyoruz!” dedi. “BekleyeceĐiz de ne olacak? DüŐman oturmakla beklenmez. Evi barkı neyleyim ben? Bütün bu çanakların, çömleklerin bana ne yararı var?”

15

Böyle söyleyerek raflardaki çömlekleri, kseleri atıp atıp parçalamaya başladı.

Kocasının bu gibi davranıŐlarına alıŐık olan yaşlı kadın sedirin bir ucuna iliŐmiŐ, zĐn zĐn bakıyordu. Gene de ağzını açıp tek söz söylememekle birlikte, o korkunç kararı iŐitince gözlerinden yaŐlar boŐandı. Demek, doyamadığı oğullarından ayrılacaktı hemencecik! O anda bakıŐlarından okunan sessiz kederi, dudaklarının acıyla titreyiŐini kimse-ler anlatamaz...

Bulba, kafasını kessen dediğinden dönmezdi. Böyle olmakta da haklıydı koca Kazak. Çünkü XV. yy. Avrupa’sının bu yarı göçebe bölgesinde yaŐamak her babayığidin harcı değildi. Moğol akınlarına karşı koyamayan Rus beyleri, halkı bırakıp kuzeye kaç-

mış; güneyin köyleri, kasabaları istilacılarca yakılıp yıkılmıştı. Evi barkı yakılan, yakınları kılıçtan geçirilen bir insan, her an aynı tehlikelerle burun buruna yaşarsa yüreği taşlaşmaz da ne olur? Yaradılıştan barışçı olan Slav halkı, böylece ruhundaki yaşam sevgisini Kazaklığa dönüştürdü; yıkılanın yerine yenisini yaparak ırmak boylarına, ovalara, yol geçitlerine, Rus özgürlüğüne uygun gelen her yere yerleşti. Sayıları zamanla öylesine çoğalmış olmalı ki, bir gün Türk padişahı merak edip Kazak elçisine sormuş. O da, “Bizimkilerin nerede, nice sayıda yaşadığını kimse bilmez. Her tepenin ardında Kazakları bulursunuz,” demiş korkusuzca.

16 Rus doğasının bu olağanüstü direnişi, felaketlerin kıvılcımıyla tutuşan halkın bağrından kopan bir haykırıştı. Avcıların, köpek bakıcılarının yaşadığı küçük köylerle kasabaların, birbiriyle kavga etmekten, kale alıp kale vermekten başka bir işe yaramayan derebeyliklerin yerini, Hıristiyanlığın düşmanı barbarlara karşı birleşmiş ordu otağları, büyük kentler, kaleler aldı. Avrupa’yı, dünyanın altını üstüne getirmeye kararlı amansız Moğol düşmanının elinden, diken üstünde yaşamaya alışmış Kazakların kurtardığını, tarihler yazar. Rus derebeylerinin yerine bu geniş topraklarda egemenlik kuran Lehistanlılar, kendi ülkelerinden uzak ve zayıf olmakla birlikte, Kazak akıncılarının değerini anlamakta gecikmediler. Bir yandan onları kışkırtıyor, bir yandan da gururlarını okşuyorlardı. Kazakların kendi aralarından seçtikleri atamanlar köyleri, kasabaları yeniden düzene sokup savaş birliklerine, alaylara bağladılar. Aslında buna düzgün bir ordu da denemezdi, kimse onları bir arada görmezdi. Ama bir savaş çıktı, seferberlik başladı mı, her Kazak, Leh

kralından alacağı bir düka altını karşılığında silahlarını kuşanır, atına biner, sekiz günde hazır olurdu. Böylece, iki hafta içinde, hiçbir toplama yönteminin elde edemeyeceği sayıda bir ordu çıkardı ortaya. Sefer bitince savaşılar Dinyeper Ovası'na, çiftinin çubuğunun başına döner, gene eskisi gibi birasını kaynatır, balığını avlar, alışverişini yapar, sözün kısası, özgür birer Kazak olurdu.

Yabancılar bu adamların becerdikleri işlere bakarlardı da şaşırır kalırlardı. Bir Kazak'ın on parmağında on hüner vardı: Bira kaynatır, güherçileden barut elde eder, araba yapar, demircilik, çilingirlik eder, gene de yiyip içip eğlenmekten, Ruslara vergi hovardalıktan geri kalmazdı. Bir savaş çıktığında orduya katılmakla yükümlü, kayda geçmiş Kazakların dışında, ne zaman olursa olsun, gerektiğinde bir yığın gönüllü toplamak işten bile değildi. Yeter ki bir Kazak yüzbaşısı çarşığı, pazarı dolaşsın, bir arabanın üstüne çıkıp şöyle bir söylev çeksün: "Ey, içkiciler, ey bira düşmanları! Bira üretip ocak başlarında pineklediğiniz, yağlı gövdelerinizle sinekleri beslediğiniz yeter! Yürüyün er meydanına da ün salın, şan kazanın! Ey, darı buğday ekiciler, davar besleyiciler, karı düşkünleri! Bırakın saban sürmeyi, sarı çizmelerinizi gübreyle kirletmeyi, kan peşinden koşmayı! Yiğitliğinizi göstermenin, Kazak şanına erişmenin tam zamanı!" Bu sözler kuru ota düşmüş bir kıvılcım gibi parlardı yüreklerde. Çiftçisi sabanını kırar, bira çeken, votka yapanı fıçısını atar, teknesini parçalar, zanaatkârı, esnafı işini, işliğini cehennemin dibine yollar, evindeki kabını kacağını bile gözü görmezdi. Ne kadar eli silah tutan erkek varsa atlarına binerler, sözün kısası, Rus doğası, görkemli yiğitliğini, güç yetmez ataklığını

göstereceği bir uğraşa el atardı.

Taras, askerliğe gönül vermiş, yaradılıştan dövüşçü, doğruluğu, hoyratlığıyla ün salmış bir alay komutanıydı. O çağlarda Rus kışadelerinde Lehlere bir özenme, bir öykünme almış yürümüştü. Leh geleneklerini benimseyenler lüks içinde yaşıyorlar; saraylarında gösterişli uşaklardan, doğancılardan, köpek bakıcılarından, şölenlerden geçilmiyordu. Taras hoşlanmazdı böyle şeylerden. O, Kazakların yalınlığını severdi. Varşova yaşam tarzına imrenen arkadaşlarının tümüyle de kavga etmiş, “Leh paşalarının uşakları” diye hepsiyle ilişkisini kesmişti. Ortodoks dininin tek savunucusu, bu rahat yüzü bilmez Bulba’ydı kendine sorarsanız. Vergi memurlarının baskısından ya da Leh yönetiminin haksız vergi artırmasından yakınmalar başladı mı, Kazaklarını topladığı gibi koşardı ezilen insanların yardımına. Ona göre şu üç durumda kılıca sarılmak gerekiyordu: Birincisi, askerler atamanlarını saymazlar, karşılarında kalpaklarını çıkarmazlarsa; ikincisi Ortodoksluğa dil uzatılır, atalardan kalma töreler çiğnenirse; üçüncüsü ise Müslümanlar, Türkler yurda göz dikerlerse. Bu üçüncüsünde düşmana kılıç sallamak, Hıristiyanlığın savunulması bakımından ayrı bir önem taşırdı.

18

Daha şimdiden Taras, Zaporojye Ordusu’na varıp, “Bakın size getirdiğim yiğitlere!” diyerek iki oğlunu, cenklerde dövülüp sertleşmiş eski arkadaşlarına göstereceğini; delikanlıların hem askerlik hünerleriyle, hem de yiğitliğin başlıca erdemlerinden saydığı içki içme ustalıklarıyla herkesin gözüne gireceğini düşünerek için için seviniyordu. Onları önce yalnız başlarına göndermeyi tasarlamıştı, ama sonra, oğullarının gençliği, gürbüzlüğü, yakışıklılığı

karşısında savaşı ruhu kabarıp kör inadı tutunca, onlarla birlikte gitmeye karar vermişti. Çok heyecanlıydı; yerinde duramıyor, emirler veriyor, genç yiğitlerine en güzel atlar, koşumlar seçiyor, bir ahıra, bir ambara koşuyor, ertesi gün yanında götürüleceği adamları ayırıyordu. Yardımcısı Yüzbaşı Tovkaç'a bütün yetkilerini devrettikten sonra, ordu otağından haber gönderince bütün alayı toplayıp getirmesini sıkı sıkıya tembihledi. Çakırkeyifti, neşesi yerindeydi, gene de hiçbir şeyi unutmadı. Atlara su verdirdi, yemliklerine en iyisinden arpa doldurttu, sonra yorgun argın odaya döndü.

“Hadi, çocuklar, yatalım artık. Bakalım yarın Tanrı neler gösterecek. Kocakarı, bize döşek serme, istemez. Biz dışarıda uyuruz.”

Ortalık yeni kararmıştı, ama Bulba erkenden yatmayı severdi. Bir kilimin üstüne uzandı, üzerine kürklü gocuğunu çekti. Hava hayli serindi, insan evinde oldu mu, ne de olsa biraz sıcak isterdi. Çok geçmeden horladı, avluda yatanların hepsi de ona uyup horlamaya başladılar. İlk uyuyan gece nöbetçisi olmuştu. Çünkü genç beylerin eve gelişleri dolayısıyla en çok kafayı çeken oydu. Şimdi avlunun her köşesinden ayrı bir horultu yükseliyordu.

Uyumayan tek kişi yaşlı anaydı. Zavalıcık yan yana yatan iki oğlunun başucunda oturmuş, dağınık güzel saçlarını tarıyor; gözlerinden dökülen yaşlarla bu saçları ıslatıyordu. Gözlerini sevgili oğullarından ayırmaksızın bakmasından, bütün analık duygularının bu bakışta toplandığı anlaşılabilirdi. Yavrularını sütüyle emzirip beslemiş, ninniler söyleyerek büyütmüş, ama adam olduklarında onları doya doya seyretmeye fırsat bulamamıştı. “Yavrularım, benim canım yavrularım! Sizlere ileride neler olacağını,

yaşamın neler getireceğini bir bilsem!..” diye ağlar-ken akan gözyaşları bir zamanlar güzel, şimdiyse kırışıklarla kaplı yüzünden aşağı süzülüp iniyordu. Acınacak durumdaydı zavallı kadın, ama o çetin dönemlerde hangi kadına acınmazdı ki! Aşk denen şeyi hiç tatmamış değildi. Genç kızlık aşkı, evliliğin ilk ateşi geçinceye; gönlünün hoyrat efendisi, kılıç tutkunu arkadaşları, hovardalığı uğruna onu bırakıp gidinceye değin sürmüştü mutluluğu. Kocasını her gelişinde ancak birkaç gün görürdü, ondan sonra yıllarca haber almazdı. Bir arada geçen o kısacık zamana da pek yaşam denmezdi ya... Bol bol sövgüden, hatta dayaktan başka ne görmüştü ki! Kocasının okşamaları bile ona acımasından ileri geliyor gibiydi. Savruk ve savurgan Zaporojye’nin sert damgasını vurduğu bu yaman savaşçılar topluluğunda kadının varlığı çok anlamsız bir şeydi. Böylece gençliği göz açıp kapayıncaya değin uçup gitmiş; körpe yanakları, taze göğüsleri okşanmadan solmuş, buruşmuştu. Bütün aşkı, bütün duyguları, kadın gönlündeki bütün sevdalar, tutkular, analık sevgisine dönüşmüştü zamanla. Artık yavrularını gözetmekten, bozkır çaylağı gibi onlara kol kanat germekten başka bir kaygısı, üzüntüsü yoktu. Demek yavrularını, sevgili yavrularını alacaklardı elinden, bir daha göstermemek üzere alıp uzaklara götüreceklerdi! Kim bilir, belki de ilk çatışmada Tatar kılıçlarıyla ikisinin de kellesi uçacak, nerede öldüklerini kimse bilmeyeceği gibi, bedenleri yırtıcı kuşlara yem olacaktı. Oysa kanlarının her damlası için kendini seve seve feda ederdi. Uykudan gözleri kapanan oğullarından bakışlarını ayıramıyor, bir yandan da ağlayarak şöyle mırıldanıyordu: “Bulba uyanınca yolculuğu bir-iki günlüğüne erteler m’ola?

Çok içmişti, belki de hemen gitmeye kalkışması ondandır.”

Ta yükseklerle tırmanan ay, epeydir avlunun çitini bürüyen yabancı otları, ortadaki bir küme söğüt ağacını ve şuraya buraya serilmiş yatan insanları aydınlatmaktaydı. Ama yaşlı anne bir an olsun yerinden kımıldamamış, eğik başını kaldırmamış, gözlerini sevgili oğullarının üzerinden ayırmamıştı. Uyumak aklına bile gelmiyordu. Artık atlar günün doğmak üzere olduğunu anlayarak yem yemeyi bırakmış, otların üstüne uzanmışlardı. Söğütlerin tepesinden başlayan bir ürperti bir fısıltı gibi, yavaş yavaş alt dallara doğru yayıldı. Çın çın öten şen bir tay kişnemesi bozkırdan beri yankılanarak geldi. Gökte kırmızı çizgiler belirmeye başladı. Yaşlı ana, şafağı bulduğu halde yorgunluk nedir duymuyor, sabahın gelmesini hiç istemiyordu.

Bulba birden gözlerini açtı, açar açmaz da ayağa fırladı. Bir gün önce verdiği karar aklından çıkmamıştı.

“Hadi çocuklar, uyanın bakalım! Atlarınızı suvarın gidiyoruz. Nerede bizim kocakarı? (Karısını hep böyle çağırırdı.) Çabuk, kocakarı, bize sabah çorbası pişir! Yolumuz uzun, geç bile kaldık.”

Zavallı kadıncağz, son umudunun da boşa çıktığını görerek üzgün üzgün mutfağın yolunu tuttu. O, gözyaşları arasında kahvaltı hazırlayadursun, Bulba son emirlerini veriyor, ahırdan eve, evden ahıra koşuyor, yiğitlerine yol donanımının en iyisini kendi eliyle seçiyordu.

Papaz yamakları birden kılık değiştiriverdiler. Çamurlu kunduralar gitmiş, yerine gümüş nalçalı, kırmızı sahtiyan çizmeler gelmişti. Kat kat kıvrımları açıldığında Karadeniz’in genişliğine erişen şalvar-

lar giyilmiş; beline sırmalı uçkurlar takıldıktan sonra, önden, ucu püsküllü kuşaklar, şingır şingır sallanan süslü tütün avadanlıkları sarkıtılmıştı.

Ateş rengi cepkenlerinin üstüne işlemeli kemeler kuşanmışlardı. Bu kemelerde Türk işi gümüş kakmalı tabancaların sapları gözüktüyor, kılıçlar çizmelere vurdukça şakır şakır ediyordu. Delikanlıların henüz güneşten yanıp kararmamış yüzleri, koyun derisinden, tepesi yıldızlı kalpaklar altında daha bir ağarmış, güzelleşmiş gibiydi. İnce kara bıyıklar yüzlerinin aklığını, gençliğin civelek renklerini iyice belirginleştirmişti.

Zavallı ana onları böyle görünce tek söz söyleyemedi, gözleri dolu dolu oldu.

“Ee, aslanlarım! Hazır mısınız?” dedi Bulba. “Yola çıkmadan önce dinimizin gereklerine uyup diz çökün bakalım!” Herkes, kapının önünde saygıyla dikilen uşaklar bile diz çöküp oturdular.

“Hadi kadın, oğullarını kutsa şimdi! Kahramanca dövüşsünler, yiğitlik yolundan ayrılmasınlar, Hıristiyan dinini korusunlar diye dua et! Ama bunları yapmazlarsa geberip gitmelerini dilemeyi de unutma! Oğullarım, yaklaşın şöyle annenize! Ana duası hem karada, hem denizde kurtarır insanı.”

Bütün analar gibi zayıf bir kadın olan yaşlı anne çocuklarını kucakladı, koynundan iki tane Meryem Ana tasviri çıkarıp hıçkırarak oğullarının boyunlarına astı.

“Tanrı’mızın anası... Sizleri korusun... Yavrularım, unutmayın beni! Ara sıra bir haber, iki satır mektup yollayın...”

Daha fazla söyleyemedi, sustu.

“Çocuklar, gidiyoruz!” diye bağırdı Bulba. Merdivenin dibinde eyerlenmiş atlar bekliyordu. Bulba,

Şeytan'ın üstüne atladı; hayvan, sırtında Taras'ın korkunç ağırlığını hissedince yana doğru sıçradı. Taras çam yarması gibi iri, etine dolgun bir adamdı.

Yaşlı ana oğullarını ata binmiş görünce dayanamadı; huyunun yumuşaklığı yüzünden okunan küçük oğluna doğru atıldı, üzengisine sarıldı. Bırakmak istemiyordu onu; kederli yüzünü eyere dayamış, kımıltısız duruyordu. İriyarı iki Kazak, kadıncağızı usulca tuttular, içeri götürdüler.

İki delikanlı atlarının üstünde üzgün üzgün giderlerken, gözyaşlarını babalarına göstermemeye çalışıyorlardı. Bu ayrılış sahnesi babalarının da içine dokunmuştu, ama belli eder mi yaşlı kurt? Bulutlu, iç daraltıcı bir gündü; parlak yeşil otlar arasında ötüşen kuşlar bile kavga ediyor gibiydiler. Bir zaman gittikten sonra iki delikanlı dönüp geriye baktılar: Evleri yerin dibine göçmüştü sanki, tepesindeki iki baca ile çocukken sincap gibi dallarına tırmandıkları ağaçların uçları gözüküyordu ufukta. Evin önünde göz alabildiğine uzanan çayırlar görünüyordu bir de. Bütün çocuklukları orada geçmişti. Önceleri çiğ düşmüş otlar arasında kendi başlarına koşturup oynarlarken, sonraları kara gözlü Kazak kızlarıyla gizli gizli buluşmaya başlamışlardı.

Az sonra bütün bu görüntüler gözden silindi; bir ucuna araba tekerleği geçirilmiş kuyu tapıncağı bile zor seçiliyordu. Geride bıraktıkları ova, arkasında her şeyi gizleyen bir tümsek görünümü almıştı. Elveda çocukluk günleri, elveda bütün oyunlar, her şeye, her şeye elveda!

NIKOLAY GOGOL

TARAS BULBA

DÜNYA KLASİKLERİ

Ölü Canlar, Bir Delinin Güncesi, Palto ve Müfettiş, “Rus edebiyatının babası” olarak kabul edilen **Nikolay Vasilyeviç Gogol**’ün başyapıtlarındandır; ama *Taras Bulba*’nın bu büyük ustanın yapıtları arasında çok farklı ve özel bir yeri vardır.

Güçlü ve yiğit Taras Bulba önderliğindeki Kazakların Polonyalılara karşı isyanını ve Taras Bulba’nın iki oğlunun yargılanışını konu edinen bu tarihsel öykü, Ukrayna’nın Kazak gelenekleri ve zengin halk kültürüyle beslenerek yetişen Gogol’ün, Ukrayna şarkılarının sevinç ve hüznüne duyduğu derin sevginin, Kazakların geçmişine duyduğu bağlılığın ürünüdür.

1835 yılında yayınlanan *Mirgorod Öyküleri* arasında yer alan *Taras Bulba*, aynı zamanda yazarın 19. yüzyıl Rusya’sının baskıcı ortamından geçmişe sığınışının bir ifadesidir. Nitekim, bu destansı öykünün kahramanı, Gogol’ün o çok iyi tanıdığımız bürokratlarından, delilerinden ve sahtekârlarından çok farklı bir karakterdir.

Ernest Hemingway’in “Bugüne kadar yazılmış en büyük on kitaptan biri” olarak nitelediği *Taras Bulba*’yı, Mehmet Özgül’ün Rusça aslından yaptığı çeviriyle sunuyoruz.

ISBN 978-975-07-0835-0

9 789750 708350
<http://www.canyayinlari.com>

KAPAK RESMİ: İLYA REPİN